

Marek Cabanowski. General Stanisław Bułak-Bałachowicz. Warszawa, 1993. S. 204. (Рэцэнзія)

Кніга М. Цабаноўскага — гэта першая вялікая праца, прысьвечаная захапляльнай біяграфіі Станіслава Булак-Балаховіча. Яе аўтар — не прафэсійны гісторык, што, на жаль, адбілася на кампазыцыі працы, якая больш нагадвае зборнік артыкулаў і дадатковых заўваг да тэмы, чым абдуманую манаграфію. Аўтар часта страчвае ўладу над сабраным ім матэрыялам, цытуючы in extenso цэлыя артыкулы і дакумэнты, зь якіх нічога не вынікае.

Дэталёвая рэцэнзія такой вялікай працы патрабавала б напісаньня новай кнігі, у сувязі з чым засяроджуся толькі на дзвюх прынцыповых праблемах.

Першая зь іх — гэта занадта вялікая вера аўтара ў вартасьць сямейных аповедаў сучасных Булак-Балаховічаў. М. Цабаноўскі наўпрост піша, што “змест дадзенай працы быў узгоднены са сьвятой памяці сынам генэрала Генрыкам і ўнукам Мацеем Булак-Балаховічам”. Вынікам гэтага ўзгадненьня стала прадстаўленьне Булак-Балаховічаў як польскай памешчыцкай сям’і з “крэсаў”. Тым часам зусім не таямніца, што бацька Станіслава быў кухарам Мэйштовічаў з Мэйштаў, маці — пакаёўкай, дачкою кухара Корвін-Мілеўскіх, а сам Станіслаў быў чыноўнікам Зыберк-Плятэраў¹. Так выглядае сапраўдная сувязь Булак-Балаховіча з памешчыцкімі коламі, чаго, зрэшты, генэрал не хаваў.

Па меншай меры сумнеўная і польскасьць Булак-Балаховічаў, калі ўзяць пад увагу, што бацька Станіслава быў сьвядомым беларусам, як і малодшы брат Станіслава Язэп. Сам Станіслаў ніколі не называў сябе палякам, самае большае згадваючы пра сваю маці-польку. Можна таксама сумнявацца ў тым, што гэтая сям’я нібыта карысталася ў штодзённым жыцьці польскай мовай, бо Станіслаў ніколі не навучыўся правільна гаварыць і пісаць па-польску.

С. Балаховіч ведаў польскую, расейскую, беларускую і літоўскую мовы. Дзье першыя ён мог ведаць са школы, а беларускай мог навучыцца толькі дома, бо беларускіх школаў тады не было. Пры гэтым заўважым, што ён быў беларускім паэтам і публіцыстам. Дзе ён навучыўся гаварыць па-літоўску — праблема адкрытая.

Другая праблема — гэта праяўленае аўтарам няведаньне гісторыі Беларусі, у сувязі з чым ягоньня разважаньні на тэму дзейнасьці Балаховіча ў пачатку дваццатых гадоў падвісаюць у гістарычнай пустцы. М. Цабаноўскі не цытуе ніводнай працы на беларускай мове, у тым ліку і напісанай самім генэралам². М. Цабаноўскі ўвогуле выкарыстоўвае толькі адзін артыкул аўтарства беларускага гісторыка. Таму зусім ня дзіўна, што апісаньня ім у некалькіх разьдзелах падзеі не складаюць лягічнага цэлага.

Затое несумненнае дасягненьне аўтара — гэта разьдзелы, прысьвечаныя гісторыі ордэну, эмблемам, абароне Варшавы ў 1939 г. і абставінам сьмерці генэрала, а таксама іншым Балаховічам. Аднак жа гэтыя разьдзелы датычаць менш значных праблем. Станіслаў Булак-Балаховіч адыграў гістарычную ролю толькі ў гісторыі Беларусі, у гісторыі ж Польшчы ён застанецца постацьцю наколькі яскравай, настолькі і маргінальнай.

¹ Korwin-Milewski H. 70 lat wspomnień. Poznań, 1930.

² Бацька Булак-Балаховіч. Народзе беларускі! 1922.

Такім чынам, першую спробу напісаць біяграфію Станіслава Булак–Балаховіча трэба прызнаць няўдалай. М. Цабаноўскі разьвіў міт, які стваралі супрацоўнікі генэрала пасля травеньскага перавароту, калі С. Балаховіч, узнагароджаны Ю. Пілсудзім за верную службу, стаў адносна ўплывовым чалавекам. Гэта міт пра крэсовага рыцара, і як такі з гісторыяй ён ня мае нічога агульнага.

*Перакладзена з польскай мовы паводле публікацыі ў:
Białoruskie Zeszyty Historyczne. 1994. № 1. S. 173—174.*